

VALORI STILISTICE ALE SUPERLATIVULUI ÎN LIRICA LUI TRAIAN DORZ

FLORINA-MARIA BĂCILĂ
Universitatea de Vest din Timișoara

Cuvinte-cheie: *lexicologie, morfologie, poezie mistico-religioasă, semantică, stilistică*

Procedeele expresive de redare a intensității dețin o importanță majoră în textul beletristic, constituind unul dintre mijloacele întrebuințate adesea pentru a conferi culoare și relief stilului, îndeosebi atunci când construcțiile respective reprezintă o deviere de la normă. În limbajul poetic cu precădere, superlativul, de pildă, creează efecte unice din punctul de vedere al conținutului și al expresiei estetice, reflectând, nu o dată, originalitatea creatorului de versuri, „forța lui de imaginație și de prelucrare artistică a limbii”¹. Fenomenul devine cu atât mai interesant în sfera creației lirice impregnate de un puternic filon mistico-religios – subsumată deci dimensiunii sacralului –, în care sintagmele cu caracter redundant sau hiperbolizant cunosc o frecvență notabilă.

Ne propunem, în cele ce urmează, să insistăm asupra ideii – pe care am formulat-o și cu alte prilejuri – că abordarea tematicii sau a structurii operei lui Traian Dorz² merită a fi întregită de cercetarea elementelor lingvistice prin intermediul cărora se configurează coordonatele esențiale ale acestui univers poetic. De aceea, ne vom opri asupra unui fapt semnalat de majoritatea celor ce se ocupă de

¹ Toma Măruță, *Ideea de superlativ în limba română*, în „Limbă și literatură”, I (1955), p. 204.

² Pentru repere privind viața și opera lui Traian Dorz, vezi, de pildă, studiul nostru *Valențe stilistice ale adjectivelor în volumul Locurile noastre sfinte, de Traian Dorz*, în „Philologica Banatica”, 2, 2011, p. 74, nota 1.

studierea limbii artistice a unui scriitor: valențele stilistice ale gradului superlativ. Vom avea în vedere inventarul și valorile expresive ale derivatelor cu prefixul *prea-*, însoțite simultan (și în mod paradoxal) de mărcile superlativului relativ de superioritate. Pornim de la premisa că, în limba literară (și în limbajul poetic în special), ceea ce este individual din punct de vedere lingvistic (în sensul elementelor sau al îmbinărilor inedite) reprezintă o abatere voită de la norma comună și determinată de intenția estetică a scriitorului, adică de „o modalitate specifică de gândire artistică situată dincolo de comunicarea uzuală și integrată într-o structură stilistică.”¹.

*

În gramatica românească, se menționează că gradul superlativ „indică o intensitate maximă a însușirii”², altfel spus, o calitate la nivelul „cel mai înalt sau cel mai scăzut”³, „în raport cu aceeași însușire sau circumstanță luate ca bază”⁴. În cadrul superlativului se disting două subdiviziuni: *superlativul relativ* și *superlativul absolut*. „Evaluarea intensității prin *superlativul relativ* [subl. aut.] presupune raportarea la un grup de obiecte sau la circumstanțe diferite; gradul maxim al intensității este stabilit prin comparație.”⁵. Unul dintre aspectele acestuia îl constituie superlativul relativ de superioritate, când „prin intermediul unei comparații directe se constată că un

---

¹ Ștefan Munteanu, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1972, p. 9.

² ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005, p. 159.

³ * * *, *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, tiraj nou, București, Editura Academiei, 1966, p. 128; Alexandru Metea, *Limba română actuală*, ediția a 2-a integral revizuită și completată, Deva, Editura Emia, 2010, p. 92.

⁴ Cristina Călărașu, în idem et alii, *Dicționar de științe ale limbii*, ed. a 2-a, București, Editura Nemira & Co, 2005, p. 520, s.v. *superlativ*.

⁵ ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 159; vezi și Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 1997, p. 124; Dumitru Bejan, *Gramatica limbii române. Compendiu*, ediția a II-a, Cluj, Editura Echinox, 1997, p. 85.

obiect posedă caracteristica în măsura cea mai mare”¹, față de un grup de obiecte sau față de același obiect în împrejurări diferite. Dimpotrivă, *superlativul absolut* reprezintă gradul intensității maxime / extreme a unei însușiri, „privită exclusiv în sine”², „fără o evaluare prin raportare la alte repere”³, așadar, fără a presupune o referire comparativă explicită (directă) la alte obiecte ori la același obiect în situații diferite. Exprimarea acestuia din urmă, ca act tipic al aprecierii subiective, al implicării afective, dispune în toate limbile de mărci numeroase și variate, care prezintă o serie de aspecte gramaticale și stilistice specifice. În română, ideea de superlativ poate fi redată (sau numai sugerată) prin mijloace analitice, sintetice ori printr-o gamă largă de procedee – mai mult sau mai puțin gramaticalizate – de natură morfosintactică, fonetică (prozodică), lexicală (cuvinte / construcții echivalente semantic cu superlativul și însoțite de nota expresivității). Evident, limba tinde spre înlocuirea mărcilor uzate și spre înnoirea continuă a modalităților de expresie, pentru a nuanța mereu intensitatea deosebită a unor calități care-i surprind pe vorbitori și pentru a „traduce” uimirea lor în fața unor ipostaze impresionante ale vieții, ale realității, ale experienței umane în genere.

Lucrările de specialitate precizează, în unanimitate, că superlativul relativ se alcătuieste din forma comparativului de inegalitate precedată de morfemul *cel* (variabil, la adjective, în raport cu genul, numărul și cazul), iar procedeul gramaticalizat de redare a celui absolut constă în asocierea adverbului *foarte* (substituibil, mai ales în limbajul popular, prin sinonimul *tare*) cu forma-tip (cea de pozitiv) a adjectivului. Întrucât, din cauza întrebuițării lor repetate,

---

¹ C. Dimitriu, *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, Editura Junimea, 1979, p. 106.

² Cristina Călărășu, în idem et alii, *op. cit.*, p. 520, s.v. *superlativ*; vezi și Georgeta Ciompec, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie și diacronie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, p. 136 și p. 144.

³ ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 161; vezi și idem, *ibidem*, p. 155 și p. 159; C. Dimitriu, *op. cit.*, p. 106; Gh. D. Trandafir, *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1982, p. 19.

morfemele „clasice” s-au abstractizat complet, în registrul colocvial, dar și în stilul publicistic ori în cel beletristic, se recurge la altele, apte să ilustreze cât mai plastic amploarea diverselor stări afective.

Printre procedeele de care dispune româna spre a reda gradul maxim al intensității, se numără și formarea cuvintelor prin derivare cu afixele superlative; aici se includ câteva prefixe vechi (*prea-*, *răz-*, *stră-*) și neologice (*arhi-*, *extra-*, *hiper-*, *super-*, *supra-*, *ultra-*), a căror folosire „răspunde necesității de a reda cât mai expresiv impresiile pe care le produce asupra oamenilor o calitate oarecare.”¹. „Procedul se situează la limita dintre morfologie și vocabular. Derivatele [...] respective nu sunt însă forme de superlativ ale cuvântului de bază, ci reprezintă cuvinte noi, a căror semnificație cuprinde trăsătura «superlativ»”² și care sunt înregistrate ca atare în multe dicționare explicative.

Prefixul *prea-* apare frecvent cu această funcție în limba veche a primelor texte românești (mai cu seamă în scrierile bisericești), marcând „variantele superlativului excesiv”³, adică faptul că s-a trecut dincolo de limita obișnuită a „unei calități de obicei psihice”⁴. Derivatele cu *prea-* sunt, în special, adjective (adesea substantivizate): *preabun*, *preacinstit*, *preacucernic*, *preacurat*, *preacuvios*, *preafericit*, *preaiubit*, *preaînalt*, *preaînălțat*, *preaînțelept*, *prealăudat*, *prealuminat*, *preamilostiv*, *preaplecat*, *preaputernic*, *preasfânt*, *preaslăvit* etc. Deși a fost, în trecut, un prefix foarte productiv, *prea-* se folosește rar (cu caracter livresc) în româna contemporană și se întâlnește în derivate (împrumuturi sau calcuri din slava veche) aparținând terminologiei religioase, ca atribute date preoților sau călugărilor, ori în limbajul liturgic, ca epitete (de obicei, în vocativ) conferite Maicii Domnului sau unor sfinți; formațiile circulă și în diferite producții populare (cum sunt, de pildă, basmele),

¹ Rodica Ocheșeanu, *Prefixele superlative în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, București, Editura Academiei, 1959, p. 48.

² ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 164; vezi și Mioara Avram, *op. cit.*, p. 125.

³ Dumitru Irimia, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997, p. 92.

⁴ Rodica Ocheșeanu, *op. cit.*, p. 34.

în stilul arhaizant al literaturii culte (a se vedea, în romanele istorice, titlurile date unor împărați sau unor domnitori) și în limbajul poetic¹.

În poezia lui Traian Dorz, am identificat patru asemenea derivate (la care ne vom referi în continuare), utilizate pentru a exprima sugestiv „semnificația de prezență în exces al calității”², de intensificare a ei (până la exagerare), de grad al „intensității depășite”³. Fiind vorba despre forme graduale rezultate prin combinarea celor două tipuri de mărci, ele sunt întrebuițate cu valoare absolută, „fără precizarea termenului-reper”⁴ al comparației, precedat de prepoziție⁵, termen care, deși nu este exprimat direct în context, se poate subînțelege, „comparația fiind în această situație implicată”⁶.

*

Dintre elementele aparținând acestei clase lexico-gramaticale, o pondere deosebită cunoaște, în opera lui Traian Dorz, adjectivul *curat*, la diferite grade de comparație. Asocierea lui cu prefixul *prea-*și, concomitent, cu mărcile superlativului relativ de superioritate generează un derivat interesant din punctul de vedere al formării cuvintelor și chiar din punct de vedere semantic, având rolul de a intensifica gradul maxim al însușirii; ca atare, în ciuda constituirii unor structuri atipice (ieșite din tiparul limbii comune), nu lipsite de redundanță, versurile primesc un plus de inedit și de expresivitate, creându-se imagini artistice cu un potențial stilistic remarcabil.

În acest sens, forma în discuție este integrată într-o secvență dedicată Maicii Domnului, a cărei imagine (asemănată cu un crin)

---

¹ Vezi I. Rizescu, *Prefixul pre- în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, București, Editura Academiei, 1959, p. 5-16; Rodica Ocheșeanu, *op. cit.*, p. 32-36; ***, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*. Redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram, București, Editura Academiei, 1978, p. 192-198.

² ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 161.

³ Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978, p. 408.

⁴ ***, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, p. 160; vezi și idem, *ibidem*, p. 155.

⁵ Idem, *ibidem*, p. 159-160.

⁶ Corneliu Dimitriu, *Tratat de gramatică a limbii române. I. Morfologia*, Iași, Institutul European, 1999, p. 207.

trimite la ideea de receptacol al poruncilor lui Dumnezeu, la scara virtuților sufletului menite să conducă spre perfecțiune, dar și la ipostaza de Împărăteasă a Cerului, dublată de noblețe și de altruism, de candoare și devotament, de sinceritate și decență; să nu uităm că, „în greacă, castitatea are sensul de integritate și integrare, putința însăși de a unifica”¹: „Pentru c-ai slujit pe Domnul cu un preț nemăsurat, / binecuvântare ție, crinul **cel mai precurat**.” (CNem: 186, *Pentru c-ai avut chemarea*)²³. De cele mai multe ori, ocurențele acestui superlativ „dublu” în lirica dorziană implică, fără îndoială, treapta extremă a neprihănirii, a purității (fizice și interioare) a ființei umane în relația ei cu Dumnezeu, a seninătății neîntinate și a strălucirii supranaturale, fără nicio urmă de perfidie; astfel, sufletul care tinde spre desăvârșire preia treptat câte ceva din atributele Creatorului, primind binecuvântarea Lui pentru năzuința spre starea de curățenie morală ireproșabilă, definitivă pentru statutul său: „Ce minunat ești în lumina / cerească-n care ni Te-arați / când fericit răsfrângi iubirea / prin ochii **cei mai precurați!**” (CS: 45, *Ce minunat ești în lumina*).

Într-un alt fragment, organizat sub auspiciile mărturisirii în rugăciune, grupul nominal incluzând adjectivul menționat reflectă frumusețea și unicitatea dragostei (privită ca tezaur inestimabil și ca emblemă de sorginte divină a tuturor credincioșilor), inocența ei (de nepătruns pentru omul firesc), dăruită plener, prin liberul consimțământ, în slujba lucrării mântuitoare (și jertfitoare) a Divinității, cu toate implicațiile ce decurg din acest fapt, până la însăși contopirea

¹ Paul Evdokimov, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, ediția a II-a revăzută. Traducere de Gabriela Moldoveanu, București, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, 1999, p. 41.

² Spre a nu îngreuna parcurgerea trimiterilor, am optat, în lucrarea de față, pentru notarea, în text, a referirilor (cu abrevieri) la volumele (aparținând lui Traian Dorz) din care au fost selectate secvențele lirice, urmate de numărul paginii (paginilor) la care se află fragmentul respectiv și de titlul poeziei. Toate sublinierile din versurile citate ne aparțin.

³ Cf. următoarea variantă a secvenței citate (publicată, ulterior, într-un alt volum), în care adjectivul *curat* este însoțit numai de mărcile superlativului relativ de superioritate: „Pentru c-ai slujit pe Tatăl / cu un preț nemăsurat, / binecuvântare ție, / Crinul Lui **cel mai curat**.” (MT: 51, *Pentru c-ai avut*).

cu simțământul demn de orice sacrificiu asumat conștient: „Tu știi că nu e jertfă care / a noastre inimi să n-o dea, / ca să ne ții cereasca stare / și-a noastră ne-ncetat în ea! // Păzește-ne-o ca pe-o comoară / de tot ce-i rău și vinovat / și fața ei ne-o înfășoară / în inul **cel mai precurat**” (CVeșn: 112, *O, Dumnezeule-al Iubirii*).

Într-o construcție cu rol de adresare directă, superlativul amintit trimite la perspectiva fericirii de esență divină pe care, în concepția creștină, o pot avea numai cei ce au acceptat chemarea insistentă la mântuire a lui Dumnezeu, invitația la comuniune cu El (în sens spiritual), cei ce au înțeles rostul consecvenței pe drumul credinței și, în consecință, după plecarea în veșnicie, vor gusta gloria eternă: „Știi tu ce mare har ți-arată / Hristos chemându-te la El? / – Cu slava **cea mai precurată** / te poți încununa astfel!” (CNem: 120, *Știi tu ce mare har?*). În fine, într-o secvență concepută tot sub inspirația stării de rugăciune, unde forma de superlativ absolut cu *prea-* se reia în versul următor, acest adjectiv-atribut (împreună cu regentul său) conturează – într-o asociere sugestivă, cu rol de insistență – imaginea Împărăției Cerurilor, treapta cea mai înaltă (dincolo de orice bariere) a răsplătirii pentru statornicia de netăgăduit în dragoste, pentru respectarea principiilor de viețuire duhovnicească: „Iubirii care n-a uitat / credința cea jurată, / dă-i cerul **cel mai precurat**, / Iubire Precurată!” (CNem: 49, *Iubirii care n-a uitat*).

*

Un alt adjectiv însoțit de mărcile celor două subspecii ale superlativului este *frumos*, care, ca termen calificativ, apare în mod repetat (pentru intensificarea nuanțelor sale semantice), la gradul pozitiv (cu funcție sintactică de nume predicativ), într-o poezie dorziană ce conturează, din perspectivă creștină, calitățile excepționale ale lui Iisus Hristos în situații variate ale activității Sale pământești (Logosul Întrupat, Mirele și Regele Universului, Mântuitorul lumii, Întruchiparea iubirii și a adevărului absolut, Dumnezeu al atotbiruitor și vrednic de slavă, dar, mai ales, Mielul blând adus drept jertfă pentru izbăvirea din păcat a neamului omenesc – statut unic, impresionant, de importanță majoră, impunând prețuirea și venerația oamenilor, ca exponent al perfecțiunii în frumusețe, peste toate celelalte aspecte): „Frumos ești

ca Stăpânul, ca Drept Judecător, / Frumos ca Mire Veșnic, Frumos Biruitor, / Frumos ca Împăratul ori Leul Glorios, / – ca Mielul Jertfei însă ești **cel mai Preafrumos**.” (CUM: 57, *Frumos ești, Drag Iisuse*). Trăsătura extremă, legată de transgresarea dimensiunilor comune, se repercutează asupra reprezentării grandioase a Împărăției lui Dumnezeu (vezi și *supra*), pline de splendoare și de feerie, în care vor intra, în concepția creștină, cei ce și-au dedicat viața împlinirii poruncilor divine – crez și ideal care implică, în primul rând, nenumărate sacrificii enorme, ce trec adesea de sfera obișnuitului, dar presupun, în același timp, o răsplată aparte, încununarea acestor biruințe fiind, în viziune scripturistică, viața veșnică împreună cu Iisus: „Cei ce-au căzut pentru Hristos / vor fi nălțați pe veșnicie / și-n cerul **cel mai preafrumos** / vor sta-n Eterna-I Bucurie, / la slava slavei lui Hristos / părtași pe veci și-n veci să fie.” (CÎnv: 61, *Cei ce-au luptat*).

De asemenea, într-una dintre artele poetice ale lui Traian Dorz, am identificat această formație lexicală într-o construcție absolut inedită, în care mărcile superlativului interferează cu cele ale comparativului, trimițând la ideea de armonie și echilibru (ce tind spre desăvârșire), de liniște și seninătate în minunatul univers înconjurător – alcătuit în chip magistral de Dumnezeu cel Veșnic, Stăpânul timpului și al spațiului, guvernat, așadar, de atotputernicia și atotștiința Sa –, ceea ce trezește, prin intermediul mesajului etern al speranței și al reînnoirii, sentimente de admirație, de emoție, de încântare a spiritului: „Veni-vor alte graiuri, veni-vor alte ere, / veni-vor alte forme **de tot mai preafrumos**, / cânta-Ți-vor Noul Nume Etern din sfere-n sfere / – ci pentru clipa noastră / rămâi: Iisus Hristos.” (CNem: 174, *S-au dus, pierind, milenii*); de remarcat că utilizarea, în context, a adjectivului *frumos* evidențiază „substanța sa semantică simplă, extensivă, reductibilă la conținutul conceptului respectiv.”¹.

*

---

¹ Livia Vasiliuță, *Câmpul lexico-semantic al conceptului de „frumos” în limba română* (teză de doctorat), Timișoara, Universitatea din Timișoara, Facultatea de Filologie, 1984, p. 139.

După cum se observă din cele mai sus, adjectivele însoțite de mărcile duble ale gradului superlativ (mijloace care ies, uneori, din zona morfosintaxei) generează, în poezia lui Traian Dorz, asocieri surprinzătoare prin originalitatea lor, contribuind la îmbogățirea și dezvoltarea expresivității acestor creații; însă nu atât în numărul aparițiilor lor în context stă capacitatea creatoare a autorului, cât în poziția-cheie pe care el le-o asigură față de alte elemente, în anumite combinații lexicale, unde ele redau intensitatea maximă. Deși atari forme nu apar cu o frecvență ridicată în versurile sale (iar semnificațiile lor sunt, în bună măsură, cele cunoscute), ocurențele epitetelor marcate gradual superlativ (inclusiv în comparații sau în repetiții care le întăresc sensul) nasc veritabile spații de poeticitate, a căror abordare nu poate fi epuizată într-o cercetare ca cea de față; scopul nostru a fost ca, la o primă semnalare și analiză elementară, să subliniem faptul că sensurile lor devin repere necesare în lunga cale a „descifrării” textului. Efectul obținut se datorează, așadar, colocațiilor, mizând pe organizarea inedită a elementelor extrase din materialul lexical și din sistemul gramatical al limbii comune: „un scriitor nu creează cuvinte, ci face apel la cele existente, dar le folosește în îmbinări noi, le exploatează virtualitățile ascunse și le conferă astfel valori noi”¹; în plus – așa cum au afirmat, de-a lungul timpului, cercetători avizați –, studiul lexicului unui poet rămâne una dintre modalitățile cele mai adecvate pentru a-i înțelege crezul artistic, orientările și filozofia de viață (în cazul de față – concepția despre Divinitate), intensitatea cu care percepe lumea, experiențele neașteptate de tot felul, precum și modul lui specific de a le transpune în imagini poetice.

Întrebuințarea (cu intenții stilistice), în opera dorziană, a adjectivelor-epitete la superlativul absolut cu prefixul *prea-*, asociate și cu mărcile superlativului relativ de superioritate, configurează ipostaze variate ale intensității, mai ales că, în relație cu Dumnezeu, cu dimensiunea sacrului și a eternității, trăsăturile redade de adjective

---

¹ Ștefan Munteanu, *Studii de lingvistică și stilistică*, Pitești, Editura Pygmalion, 1998, p. 132.

sunt evaluate la nivelul maxim și chiar dincolo de el, implicând, grație unui impact emoțional superior, depășirea limitelor obișnuite¹. Este clar că acest afix, care prezintă avantajul conciziei prin aglutinarea cu elementul imediat următor, ajunge adesea să nu mai fie simțit ca un mijloc (suficient) de redare a superlativului absolut (dată fiind circulația sa largă în registrul popular al limbii române, precum și în stilul arhaizant al literaturii artistice), drept care, pentru marcarea gradului extrem al intensității, se recurge, în textul literar, la „dublarea” acestui procedeu de intensificare în vecinătatea adjectivelor calificative (ce denumesc însușiri intrinsece ori dobândite ale unor ființe sau lucruri cu statut special), prin inserarea simultană a morfemelor superlativului relativ de superioritate: „Datorită atât sensului, cât și articolului *cel...* din structura sa, superlativul relativ este prin excelență individualizat și element de individualizare”²; de altfel, se știe că „impresia pe care o produce gradul cel mai înalt al unei calități este totdeauna puternică, și de aceea subiectul vorbitor recurge în chip firesc la formula lingvistică corespunzătoare stării sale sufletești.”³.

Dacă „mesajul poeziei mistico-religioase este existența întru mântuire”⁴, atunci, cu certitudine, abordările posibile ale unui asemenea tip de text literar nu trebuie să ignore analiza gramaticală, întregită de cea stilistică. Tocmai acest lucru am încercat să-l semnalăm, selectând, din lirica dorziană, fragmente ce evidențiază valențele conotative ale superlativului marcat redundant în creații al căror mesaj (conceput într-o viziune artistică proprie, impregnată de o deosebită forță sugestivă) se înscrie – în mod explicit sau indirect – pe coordonatele perenității, centrându-se pe aspectele generale sau particulare ale relației omului cu Dumnezeu, cu toate implicațiile ei, inclusiv în viața cotidiană ori în perspectiva nemuririi. Iar Traian Dorz face parte, fără puțință de tăgadă, din categoria celor ce „au

---

¹ Vezi Rodica Ocheșeanu, *op. cit.*, p. 48.

² Mioara Avram, *op. cit.*, p. 124.

³ Iorgu Iordan, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, București, Editura Științifică, 1975, p. 108.

⁴ Eugen Dorcescu, *Poezia mistico-religioasă. Structură și interpretare*, în „Reflex”, VII (2006), nr. 7-8-9, p. 42.

crezut până la capăt în puterea rugăciunii și a poeziei de-a recrea lumea, de-a recrea un spațiu sacru, în care să trăim bucuriile creștine în liniște, cântare și psalmodiere a bunătății divine.”¹.

Bibliografie

- Avram, Mioara, *Gramatica pentru toți*, ediția a II-a revăzută și adăugită, București, Editura Humanitas, 1997.
- Băcilă, Florina-Maria, *Valențe stilistice ale adjectivelor în volumul **Locurile noastre sfinte**, de Traian Dorz*, în „Philologica Banatica”, 2, 2011, p. 74-83.
- Bejan, Dumitru, *Gramatica limbii române. Compendiu*, ediția a II-a, Cluj, Editura Echinoc, 1997.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, Călărașu, Cristina, Ionescu-Ruxăndoiu, Liliana, Mancaș, Mihaela, Pană Dindelegan, Gabriela, *Dicționar de științe ale limbii*, ed. a 2-a, București, Editura Nemira & Co, 2005.
- Ciompec, Georgeta, *Morfosintaxa adverbului românesc. Sincronie și diacronie*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985.
- Dimitriu, C., *Gramatica limbii române explicată. Morfologia*, Iași, Editura Junimea, 1979.
- Dimitriu, Corneliu, *Tratat de gramatică a limbii române. I. Morfologia*, Iași, Institutul European, 1999.
- Dorcescu, Eugen, *Poezia mistico-religioasă. Structură și interpretare*, în „Reflex”, VII (2006), nr. 7-8-9, p. 38-42.
- Evdokimov, Paul, *Taina iubirii. Sfințenia unirii conjugale în lumina tradiției ortodoxe*, ediția a II-a revăzută. Traducere de Gabriela Moldoveanu, București, Asociația filantropică medicală creștină Christiana, 1999.
- * * *, *Formarea cuvintelor în limba română*, volumul al II-lea. *Prefixele*. Redactori responsabili: Al. Graur și Mioara Avram, București, Editura Academiei, 1978.
- * * *, *Gramatica limbii române*, vol. I, ediția a II-a revăzută și adăugită, tiraj nou, București, Editura Academiei, 1966.
- * * *, *Gramatica limbii române. I. Cuvântul*, București, Editura Academiei Române, 2005.
- Iordan, Iorgu, *Stilistica limbii române*, ediție definitivă, București, Editura Științifică, 1975.
- Iordan, Iorgu, Robu, Vladimir, *Limba română contemporană*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Irimia, Dumitru, *Gramatica limbii române*, Iași, Editura Polirom, 1997.

---

¹ Maria-Daniela Pănăzan, *Poezia religioasă românească. Analize și comentarii eseistice*, Sibiu, Editura CronoLogia, 2012, p. 319.

- Măruță, Toma, *Ideea de superlativ în limba română*, în „Limbă și literatură”, I (1955), p. 188-212.
- Meta, Alexandru, *Limba română actuală*, ediția a 2-a integral revizuită și completată, Deva, Editura Emia, 2010.
- Munteanu, Ștefan, *Stil și expresivitate poetică*, București, Editura Științifică, 1972.
- Munteanu, Ștefan, *Studii de lingvistică și stilistică*, Pitești, Editura Pygmalion, 1998.
- Ocheseanu, Rodica, *Prefixele superlative în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, București, Editura Academiei, 1959, p. 29-50.
- Pănăzan, Maria-Daniela, *Poezia religioasă românească. Analize și comentarii eseistice*, Sibiu, Editura CronoLogia, 2012.
- Rizescu, I., *Prefixul pre- în limba română*, în *Studii și materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, vol. I. Redactori responsabili: Al. Graur și Jacques Byck, București, Editura Academiei, 1959, p. 5-16.
- Trandafir, Gh. D., *Probleme controversate de gramatică a limbii române actuale*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1982.
- Vasiluță, Livia, *Câmpul lexico-semantic al conceptului de „frumos” în limba română* (teză de doctorat), Timișoara, Universitatea din Timișoara, Facultatea de Filologie, 1984.

Surse

- CÎnv = Dorz, Traian, *Cântarea Învierii*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- CVeșn = Dorz, Traian, *Cântarea Veșniciei*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- CS = Dorz, Traian, *Cântări de Sus*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2008.
- CNem = Dorz, Traian, *Cântări Nemuritoare*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- CUrm = Dorz, Traian, *Cântările din Urmă*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2007.
- MT = Dorz, Traian, *Minune și Taină*, Sibiu, Editura „Oastea Domnului”, 2006.

STYLISTIC VALUES OF THE SUPERLATIVE IN TRAIAN DORZ'S POETRY (Abstract)

Key-words: *Lexicology, Morphology, Mystic-religious Poetry, Semantics, Stylistics*

Our paper's main objective is to consider some aspects regarding the superlative form of the Adjectives found in Traian Dorz's poetry – a Romanian contemporary poet, unfortunately less studied, author of various poems of mystical insight and numerous volumes of memoirs and religious meditation. We will have in

view the fact that, sometimes, Adjectives like *curat* or *frumos* (used mainly with secondary or figurative meanings) bare, simultaneously, marks of the Relative Superlative of superiority (like *cel mai...*) and of the Absolute one (which has the prefix *prea-*, for intensifying – till exaggeration – that particular characteristic), which generates, in some lexical combinations, an extra dose of originality and expressivity. Thus, artistic images with a remarkable stylistic potential are created. Beyond the simple usage of some meanings, more or less known, of such Adjectives, the redundant character of the morphemes that give maximum intensity – as a typical gesture of subjective approach, of emotional involvement – highlights the author's artistic view, his philosophy of life and Divinity (idea on which lies the entire lyrical message of this Romanian poet).